

IN MEMORIAM

PROFESORS ALBERTS VARSLAVĀNS (1929–2010)

2010. gada 19. augustā 81 gada vecumā aizsaulē aizgājis viens no ievērojamākajiem savas paaudzes vēsturniekiem profesors Alberts Varšlavāns. 24. augustā viņš tika guldīts savas dzimtās puses smiltīs Bebrēnē. Viss profesora mūžs bijis veltīts vēstures zinātnei un nesaraujami saistīts ar Latvijas Universitātes Vēstures fakultāti.

Pagājušā gadsimta 50. gados Ilūkstes ģimnāzijas absolvents neklātienē studēja vēsturi Latvijas Valsts universitātē, paralēli strādājot skolā. Aspirantūras studijas Alberts Varšlavāns pavadīja Ļeņingradā, pievēršoties Latvijas Republikas diplomātiskās vēstures pētniecībai. Tas notika laikā, kad Latvijas Republikas vēsture, īpaši tās starptautisko attiecību vēsture, faktiski bija tabu Latvijas pētniekiem. Albertam Varšlavānam izdevās salauzt šo klusēšanas ledu. Latvijas un Lielbritānijas attiecību pētniecība, kas bija profesora mūža mīlestība vēstures zinātnē, ļāva pētīt visus Latvijas ārpolitikas aspektus. Profesora jaunākā grāmata “Latvijas Republika starpvalstu attiecību sistēmā. Pirmā desmitgade, 1919–1929” iznāca vēl 2008. gadā.

Alberts Varšlavāns pamatoti lepojās ar to, ka ne tikai pats uzsācis šāda veida pētījumus, bet arī konsekventi un neatlaidīgi veidojis un attīstījis starptautisko attiecību izpēti Latvijas vēstures zinātnē. Viņa zinātniskajā vadībā disertācijas izstrādāja profesori Aivars Stranga, Antonijs Zunda, Henrihs Soms un Lilita Zemīte. Grūti pārvērtējami ir arī profesora nopelni vispārējās vēstures popularizēšanā un attīstībā. Tolaik uzkrātās zināšanas par Rietumu pasauli palīdzēja Latvijas sabiedrisko zinātņu speciālistiem vieglāk atgriezties tajā pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas.

Profesoru Albertu Varšlavānu ar pilnām tiesībām var nosaukt par zinātnes organizatoru. 35 gadu vecumā viņš kļuva par Vēstures un filoloģijas fakultātes dekānu (1964–1968). Alberts Varšlavāns strādāja par universitātes zinātņu prorektoru (1974–1984) laikā, kad tā, profesora Heinriha Stroda vārdiem runājot, kļuva par vadošo Latvijas augstskolu un piedzīvoja strauju zinātnes uzplaukumu. Desmit gadus (1984–1994) profesors vadīja Rietumeiropas un Amerikas jauno un jaunāko laiku vēstures katedru. Pēc aiziešanas no šī amata Alberts Varšlavāns bija pirmais vēstures bakalaura studiju programmas direktors. Zinātniskā sabiedrība novērtējusi viņa nopelnus ar Latvijas Zinātņu akadēmijas korespondētājlocekļa un valsts emeritētā zinātnieka augsto statusu.

Daudzus gadus profesors Varšlavāns bija atbildīgs par aspirantūras un doktorantūras studijām, promocijas un habilitācijas procesu. Darbs ar jaunajiem zinātniekiem bija viens no auglīgākajiem profesora pedagogiskās darbības virzieniem. Daudzo gadu laikā viņa vadībā izstrādāti simtiem kursa darbu un dažādu pakāpju noslēguma darbu. Ikviens, kas strādājis profesora zinātniskajā vadībā, atcerēsies, cik rūpīgi viņš strādāja, un pūles, kādas viņš pielika ne tikai darbu zinātniskā līmeņa, bet arī valodas un stila uzlabošanā.

1999. gadā profesors pēc ierobežojumiem strādājošajiem pensionāriem pameta aktīvās darba gaitas. Tomēr vēl vairākus gadus viņš piekrita nolasīt pa kursam starptautisko attiecību vēsturē. Līdz pat pēdējiem mūža mēnešiem viņš bieži iegriezās fakultātē. Rudenī viņš piedalījās tās vēsturei veltītajā konferencē un fakultātes svinīgajā pāriešanā no Brīvības ielas 32 vēsturiskā nama uz jauno ēku Vecrīgā, Mārstaļu ielā. Vēl šovasar sastapām profesoru fakultātes vēstures grāmatas prezentācijā un zinātniskajās konferencēs.

Alberts Varšlavāns bija augstas kultūras cilvēks. Viena no viņa neizsīkstošām interesēm bija jaunākā literatūra. Viņš ar patiesu entuziasmu iepazīstināja kolēģus ar jauniegūtajām grāmatām un dalījās iespaidos par izlasīto. Profesors bija arī īsts teātra mākslas pazinējs un cienītājs, klasiskās mūzikas mīļotājs. Visu savu mūžu viņš ar interesi sekoja līdz starptautiskajai un Latvijas politiskajai dzīvei, vienmēr analītiski vērtējot tās mūžam mainīgās norises.

Saskarsmē profesors Varšlavāns pārsteidza ar neizsīkstošu optimismu un dzīvesprieku. Metodiski un ar vieglu ironiju viņš laužās cauri

birokrātijas džungļiem, vienmēr spēja ieteikt kādu risinājumu dažādām problēmām. Profesors bija sabiedrības cilvēks un bez mazākā mulsuma spēja teikt svinīgu uzrunu, kas, patīkama humora caurstrāvota, pacēla auditorijas noskaņojumu. Viņu nevajadzēja ilgi pierunāt kaut ko nodziedāt. Lai atceramies viņa optimistisko “Lai dzīvo sveiks!” jubilejas un svētku reizēs!

Profesors Alberts Varslavāns palicis un paliks gaišā piemiņā daudzām Latvijas vēsturnieku paaudzēm, draugiem un skolniekiem. Lai Jums vieglas smiltis, profesor!

Jānis Taurēns